

احمد حجت انصاری

رابطه جو و دانش کلاس

با پیشرفت تحصیلی

دانش آموزان

کلاس به عنوان جامعه‌ای کوچک و فرعی از افراد مختلفی تشکیل شده است که از نظر تجارب، فرهنگ، شخصیت و ... با هم متفاوت هستند و این خصوصیات را با خود به درون کلاس می‌آورند. بنابراین جو عاطفی متفاوتی در کلاسها حاکم است. و اما تشکیل دهندگان جو عاطفی کلاس، معلم و دانش‌آموزانند که هدف عمده آنها آموزش و فراگیری است. پس برای آموزش و یادگیری لازم است که جو مطلوب و مناسبی در کلاسها برقرار باشد. جو

بررسی جو عاطفی کلاس درس دانش‌آموزان و میزان رابطه آن با پیشرفت تحصیلی از جمله موضوعاتی است که همواره مورد توجه معلمان، مدیران، اولیای آموزش و پرورش و همچنین والدین بوده است. بنابراین درصدد برآمدیم که در این زمینه تحقیقی علمی انجام دهیم.

مثبت و مورد قبول برایشان روشن و واضح است.

۲- روش بی‌بند و باری (بدون رهبری)، که به علت مشخص نبودن هدف و تحت رهبری قرار نداشتن، به کمترین یادگیری می‌انجامد و بنابراین، بدترین روش اداره کردن کلاس است.

۳- روش استبدادی، که در این روش نسبت به روش بی‌بند و باری، دانش‌آموزان دارای یادگیری بیشتری هستند، ولی به علت داشتن هیجان و اضطراب، عدم احساس مسئولیت و هدف، دارای یادگیری کمتری نسبت به روش دموکراسی می‌باشند.

نمونه‌ای از جو عاطفی مطلوب را در "مدارس کارا" می‌بینیم. روتر، هایتش، استوفن و بارژل^۱ یازده ویژگی را در مورد این مدارس نام می‌برند که عبارت است از:

۱- در این مدارس شاگرد فعال است، نه منفعل.

۲- استاندارد روشن و واضحی برای عملکرد شاگردان وجود دارد.

۳- بین معلم و دانش‌آموزان رابطه‌ی حسنه وجود دارد.

۴- آموزش برحسب نیاز دانش‌آموزان صورت می‌گیرد.

۵- در ضمن برقراری نظم و انضباط، اعتماد و رفاه هم وجود دارد.

۶- بین معلمان رابطه‌ی حسنه وجود دارد و آنان در مورد مسائل آموزشی، ارزشها، و نظم و انضباط باهم مشورت می‌کنند.

۷- مدیران یاددهنده‌های خوبی هستند و ارتباط گسترده با معلمان و والدین دانش‌آموزان

مطلوب و مناسب، روابط مثبت و هدفداری است که بین معلم و دانش‌آموزان در کلاس وجود دارد.

روابط معلم و دانش‌آموزان باید طوری باشد که نیازهای تعلق و وابستگی، دوست داشتن و دوست داشته شدن، به رسمیت شناخته شدن، ارزش داشتن، احترام و شکوفاشدن استعدادها تأمین شود. این امر باعث رضایت و خشنودی دانش‌آموزان می‌شود و بر سعی و تلاش آنان می‌افزاید. به همین دلیل است که در "مدارس کارا"، پیشرفت تحصیلی بیشتر می‌باشد و مسؤول اصلی برقراری این روابط حسنه، معلم است. به عبارت بهتر، مسؤول برقراری جو عاطفی در کلاس درس، معلم است.

بنابراین، شناخت جو عاطفی کلاس می‌تواند بازخورد با ارزشی برای معلمان فراهم کند، چراکه این عامل در ترک تحصیل، غیبت از کلاس، اندوه و افسردگی دانش‌آموزان، مقاومت دانش‌آموزان در مقابل معلم، عدم رفاقت میان دانش‌آموزان، عدم رضایت و علاقه به درس و یادگیری و غیره اثر دارد.

شیوه‌های رهبری معلمان

شیوه‌های رهبری معلمان در کلاس درس را می‌توان به سه دسته تقسیم کرد:

۱- روش مبتنی بر دموکراسی، که بهترین روش اداره کلاس است و در آن دانش‌آموزان دارای پیشرفت تحصیلی بالایی هستند. در این روش، ضمن حفظ استقلال دانش‌آموزان، احترام متقابل و صمیمیت، آنان تحت راهنمایی معلم به آموزش و یادگیری می‌پردازند و اعمال

دارند.

۵- کمی اضطراب از خود بروز دهد.^۵

وانگ و هارتل (۱۹۹۴ - ۱۹۹۳) نیز بر جو عاطفی کلاس درس تأکید می‌کنند و معتقدند که اگر مدیریت کلاس خوب باشد باعث افزایش مشارکت دانش‌آموزان در کلاس، کاهش رفتارهای مخرب و استفاده مناسب از زمان آموزش می‌شود. رفتار عاطفی معلم با دانش‌آموز بر یادگیری اثر دارد و منجر به ایجاد حس عزت نفس دانش‌آموز و پرورش روابط دوستانه در کلاس و مدرسه می‌شود.^۶

در تحقیق منگا^۷ (۱۹۹۱) نشان داده شده است که معلم نقش اصلی را در موفقیت دانش‌آموزان به عهده دارند و نه سازماندهی مدرسه. البته تأثیر همه معلمان یکسان نیست، چراکه آنها آموزش مشابهی را دریافت نکرده‌اند و روش آموزش یکسانی را نیز به کار نمی‌برند. بنابراین، وجود معلم "کارآمدتر" در مدرسه مهم است.

جو عاطفی کلاس شامل دو متغیر ادراک (برداشت افراد کلاس از واقعیت‌های موجود در کلاس) و انتظار (تمایلات و خواسته‌های افراد کلاس از جو عاطفی کلاس) است و جو برای یادگیری مناسب است که در آن تفاوت بین دو متغیر ادراک و انتظار زیاد نباشد. در صورت وجود تفاوت بین ادراک و انتظار، باید در پی اصلاح یا تغییر جو در کلاس بود و عدم تفاوت بیانگر آن است که جو مطلوبی در کلاس حاکم است.

راههای ایجاد جو عاطفی مطلوب در کلاس درس

۸- ارزشیابی مشخص و مثبتی وجود دارد.

۹- رابطه گسترده‌ای بین والدین و معلم وجود دارد.

۱۰- عملکردهای مثبت شاگردان مدنظر است.

۱۱- در کلاس روش مثبتی بر دموکراسی برقرار است.^۸

به نظر پیاژه^۳ (۱۹۷۲)، منصور و دادستان^۴ (۱۳۶۷)، جو عاطفی مطلوب کلاس، جو است که در آن دانش‌آموزان فعال باشند، نه منفعل. روش فعال باعث شکفته شدن شخصیت عقلی، اخلاقی و سازمان یافتن مبادلات فکری کودکان می‌شود، فرد را به ابداع و نوآوری وامی‌دارد، انگیزه و رغبت او را افزایش می‌دهد و به یادگیری واقعی می‌انجامد. ولی در روش منفعل، یادگیری واقعی صورت نمی‌گیرد، گرچه ممکن است دانش‌آموزان با مطالب بیشتری آشنا شوند و مطالب زیادتری را به حافظه خود بسپارند، که این امر فقط به لفاظی منجر می‌شود و فرد مطالب را دورن‌سازی نخواهد کرد.

در تحقیق اسپواک و اسویف (۱۹۷۶) نشان داده شده است که پنج بعد رفتاری وجود دارد که باعث می‌شود دانش‌آموز بهتر یاد بگیرد. این پنج بعد که در تمام فرهنگها مشترک است، عبارت است از اینکه:

۱- دانش‌آموز استقلال فکری داشته باشد.

۲- شخصاً با مشکل درگیر شود.

۳- انگیزه ناسازگاری و عدم تعادل از خود نشان دهد که باعث می‌شود برای حل مشکل بکوشد تا آرامش یابد.

۴- دقت و توجه زیادی از خود نشان دهد.

برای به وجود آوردن جو عاطفی مطلوب،

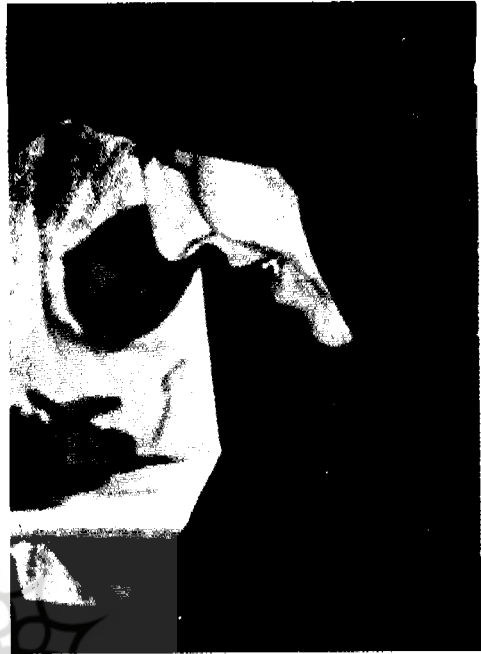
انجام تکالیف بر یادگیری تأثیر می‌گذارد. همچنین بازخورد معلم نسبت به تکالیف باید روشن، صریح و به صورت کتبی و فوری باشد. ۷- معلمان با مطالعه منابع جدید، مطالب تازه و غیررایجی را به دانش‌آموزان عرضه کنند و از افکار جدید دانش‌آموزان (در صورت صحیح بودن) حمایت شود تا موجب رغبت و علاقه بیشتری در دانش‌آموزان گردد.

بدیهی است که چگونگی اجرای توصیه‌های فوق مستلزم بحث‌های جداگانه‌ای است که در اولین فرصت بدان پرداخته خواهد شد.

منابع:

- 1 - RUTTER, HAENISH, STEFFENS ET BAHGEL.
- 2 THURLER, MONICA CATHER (1993): AMENER LES ENSEIG NANT VERS UNE CONSTRUCTION ACTIVE DU CHANGE MENT : POUR UNF NOUVELLE CONCEPTION DE LA GESTION DE L'INNOVATION ; EDUCATION ET RECHFRCHE ;NO.2 : PAGE 2
- ۳- پیاژه، ژان (۱۹۷۲): تربیت به کجا ره می‌سپرد، ترجمه م. منصور و پ. دادستان (۱۳۷۱): انتشارات دانشگاه پیام نور، صفحه ۹ و ۹۰ و ۹۱
- ۴- منصور، محمود؛ دادستان، پریخ (۱۳۶۷): دیدگاه پیاژه در گسترش تحول درونی، چاپخانه دریا، صفحه ۴۸.
- 5 SPIVACK, GEORGE AND SWIFT, MARSHALL (1976): BLHAVORIAL ADJUSTEMENT IN THE OPEN CLASSROOM; REVUE INTERNATIONALE DE PSYCHOLOGIE APPLIQUEE; VOL.25: P.52.
- 6 - WANG, MARGARET.C; HAERTEL. GENFVA. D. AND WALBERG, HERBLH.J.(1993 - 1994). WHAT HELPS STUDENTS LEARN? EDUCATION LEANDEHSIIP, P.76
- 7 - A. MINGAT

✽ و با تشکر از زحمات استادان محترم راهنما و مشاور: جناب آقای دکتر منصور، جناب آقای دکتر افروز و جناب آقای دکتر بازرگان

توجه به نکات زیر ضروری است:

- ۱- دانش‌آموزان مشارکت فعالی در زمینه‌های تدریس، یادگیری، برنامه‌ریزی و ... در کلاس داشته باشند.
- ۲- میان معلم و دانش‌آموزان رابطه مثبت و صمیمی وجود داشته باشد و در مواقع بروز مشکل، دانش‌آموزان از پشتیبانی معلم برخوردار باشند.
- ۳- میان دانش‌آموزان رابطه‌ای صمیمی و حسنه وجود داشته باشد.
- ۴- در کلاس نظم برقرار باشد. برای این منظور لازم است مقررات واضح و روشنی وضع شود.
- ۵- مطالب آموزشی به صورت سازمان‌دهی شده ارائه شود تا باعث یادگیری معنی‌دار گردد.
- ۶- به تلاش و کار دانش‌آموزان در زمینه انجام تکالیف درسی اهمیت داده شود. زیرا